

wald, Mauthausen (die werden dus door Chmielewski meegenomen), zelfs uit Auschwitz-Birkenau. Het waren hoofdzakelijk Duitsers, maar onder hen bevonden zich ook enkele Polen en een Zigeuner. De uit Auschwitz-Birkenau afkomstige *Kapo's* waren uiteraard van de massale vergassing en aldaar op de hoogte en twee hunner, beiden politieke gevangene, hebben, zoals wij in ons vorige deel vermeldden (hoofdstuk 2, in de paragraaf: 'Wat wist men van Auschwitz en Sobibor?'), daaromtrent mededelingen gedaan die in een door Frans Goedhart geschreven artikel eind september '43 in *Het Parool* verschenen zijn. Er waren onder die eerste tachtig *Kapo's* van Vught verscheidene van die politieke gevangenen, maar de meesten waren 'grocnen': misdadigers, 'veelal', aldus een gevangene, 'gepatenteerde boeven die moorden op hun geweten hadden.'¹

Wie van die *Kapo's* zou *Lagerältester* worden? Chmielewski hakte de knoop door: toen hij alle *Kapo's* bijeen had, ging hij na wie het langst in concentratiekampen gezeten had. Dat bleek de Duitse politieke gevangene Karl Lennertz te zijn: een drie-en-veertigjarige communist uit het Ruhrgebied die toen al bijna tien jaar in diverse concentratiekampen opgesloten was geweest, van '36 af in Sachsenhausen. Lennertz werd dus *Lagerältester*. Hij was een fatsoenlijke, moedige en ijzersterke kerel – hij was eind '38 zwaar gestraft (vijf-en-twintig stokslagen, vijf uur *Baumhängen* en zes maanden *Strafkommando*) omdat hij als *Blockältester* Joodse gevangenen in bescherming genomen had. In Vught deed hij, soms met succes en steeds met groot risico, zijn best om de ergste knuppelaars onder de *Kapo's* posities te geven waar zij minder kwaad konden doen; hij weigerde gezagsfuncties toe te vertrouwen aan de vroegere gevangenen-gezagsdragers uit Amersfoort onder wie Hurkmans, Eegdeman en van Es, van wie hij gehoord had hoe zij zich misdragen hadden, en hij deed nooit voorstellen om bepaalde gevangenen te straffen. Er werd als gevolg van dat alles stevig tegen hem geïntrigeerd. Na een maand of zes, vermoedelijk medio juli '43, gebeurde het volgende. De gevangenen hadden een voetbal bemachtigd, maar toen zij op een zondagmiddag (dan werd er niet gewerkt) daarmee aan het voetballen waren, pakte een SS'er de bal af: de SS'ers wilden er mee spelen. Lennertz liep op de SS'er af en nam hem de bal uit handen, zeggend dat deze voor gevangenen, niet voor SS'ers bestemd was. Na dit incident liet *Schutzhaftlagerführer* Ettlinger hem vallen (Lennertz werd prompt naar een als 'zwaar'

¹ J. Gerber: *Mijn ervaringen in gevangenis en concentratiekamp*, p. 16.